

s ennek megértéséért még — ha csak játékból, tehát csak félig-meddig komolyan is — irracionális eszközökhöz is folyamodott. Kétségtelen ugyanis, hogy e játéknak az alapja az a föltételezés, hogy a név s a személyiség között összefüggés van, s a név „eemzése”, meghatározott kód szerinti „értelmezése” megmutatja a személyiség képletét. József Attilának ez a ki tudja, mennyire komolyan vett föltételezése két szempontból bír érdekességgel. (1) Ez a játék is megerősíti, amit eddig is tudtunk, hogy ti. József Attila — elbizonytalanodván én-tudata — valamiféle bizonyosságra vágyott, s ez a vágy benne igen mélyről fakadt; még játékaiba is beleszüremlett. S úgy látszik, célja érdekében még az irracionális eszközöktől sem zárkózott el. (Tudjuk, jósnőnél is megfordult.) (2) Érdekes s mindenképpen nagyon jellemző, hogy ebben az én-faggató játékban fontos szerepe volt számára saját *nevének*. Úgy látszik, ez a játék is megerősíti, hogy a költő számára a név különleges státusú létező s egyben identitása része is volt.

Lengyel András

Pásztor Lajos „Két gyöngyösi betlehemes misé”-jéhez*

Sajnálatomra kapcsolatom a szerzővel megszakadt. Így nem tudtam értesíteni a misékre vonatkozó kutatások eredményéről.

Amit dolgozatában közölt véleményemben említettem a művek valószínű eredetéről, beigazolódott. Mária Jana Terrayová, a pozsonyi Szlovák Tudományos Akadémia Művészettudományi Intézetének kutatója 1967-ben az addig kallódott Žilinský kancionál első részében megtalálta *Harmonia Pastoralis* cím alatt a két misét latin–szlovák szöveggel, szerzőnév nélkül. A kancionál második része *Prosae pastorales compositae et conscriptae a Patre Claudiano Ostern Solnae* cím alatt 25 egy- és kétszólamú szlovák karácsonyi, újévi és háromkirály éneket és pastorellát hoz; a Claudiano Ostern név alá későbbi kéz Ed:Pa:t jegyzett az Edmundus Pascha név rövidítéseként. A címbeli Ostern név a Pascha német fordítása, a Claudianus pedig a morva–szlovák franciskánus Edmund Pascha (1714–1772) testi állapotára utal: három Passionaléjának (1770–1772, Prešov-Pruské-Zilina) kettejében közölt képén két mankóra támaszkodik. Terrayová 1968-ban a *Harmonia Pastoralis* első, F-dúr miséjét hanglemezen adta ki (Edmund Pascha: *Vianočná omša F dur a koledy*. Praha–Bratislava, Supraphon), majd 1987-ben három füzetben annak faksimiléjét, átírását és kísérő tanulmányát adta közre (*Edmund Pascha 1714–1772 Vianočná Omša F dur – Weihnachtsmesse F dur Harmonia Pastoralis*, illetve *Edmund Pascha a jeho Vianočná Omša – Edmund Pascha und seine Weihnachtsmesse F dur*, Bratislava). Bár ez utóbbiban nem tér ki a szerzőség kérdésre, nyilván a Žilinský kancionál második részének címe (az első rész címének kvázi folytatása), szerzőjének bizonyossága és a kétszólamú darabok stílusának egyezése a misékkal (és talán a passionálékkal is?) természetesnek ajánlotta Pascha szerzőségét.

Ami már most a gyöngyösi kéziratot illeti: Zrunek G dúrban írt példánya nemcsak a trópusok szövegében különbözik a zsolnai kancionále miséjétől; zenéje sem pusztán annak transzponált változata. Főleg kihagyásokkal és egyszerűsítésekkel jelzi, hogy szerényebb együttesek számára szól, de nem egy helyen transzponál vagy esetleg élénkít, mint mindjárt a bevezetés első hat ütemében is. A részletes összevetés külön tanulmányt igényel.

Ha Zrunek a misék alá írta a nevét, jogosan tehetta a magyarra alkalmazás és a zenei módosítások alapján is, mint a mise „arranzálója”. A tartományfőnöknek szánt névnapkiötet amúgy is gyűjteményként szolgált ajándéknak, nem szerzeményképpen. A misék, mint kompozíciók bizonyára dedikációval kerültek volna az együttesbe.

Rajeczky Benjamin

*Lásd PÁSZTOR Lajos, *Két gyöngyösi betlehemes mise a XVIII. századból*. ItK 1986. 407–456.